

TIEKE

**Aloita matkasi kohti datavastuullisuutta
TIEKE kumppaninasi**

24.11.2022

Mikko Eloholma

Digiosaamisen vauhdittaja

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry

mikko.eloholma@tieke.fi

Runko

- Mikä datavastuullisuus, ja miksi?
- Organisaatioiden haasteita ja mahdollisuuksia
- Työkaluja datavastuullisuuden matkalle
 - Data Ethics Canvas
 - Consequence Scanning Toolkit
 - Tietosuojatyökalu
 - Tietotilinpäättös
 - Green ICT: Hankkijan opas
- TIEKEN tuleva palvelutarjonta

What is Data Ethics?

” A branch of ethics that evaluates data practices with the potential to adversely impact people and society - in data collection, sharing and use.

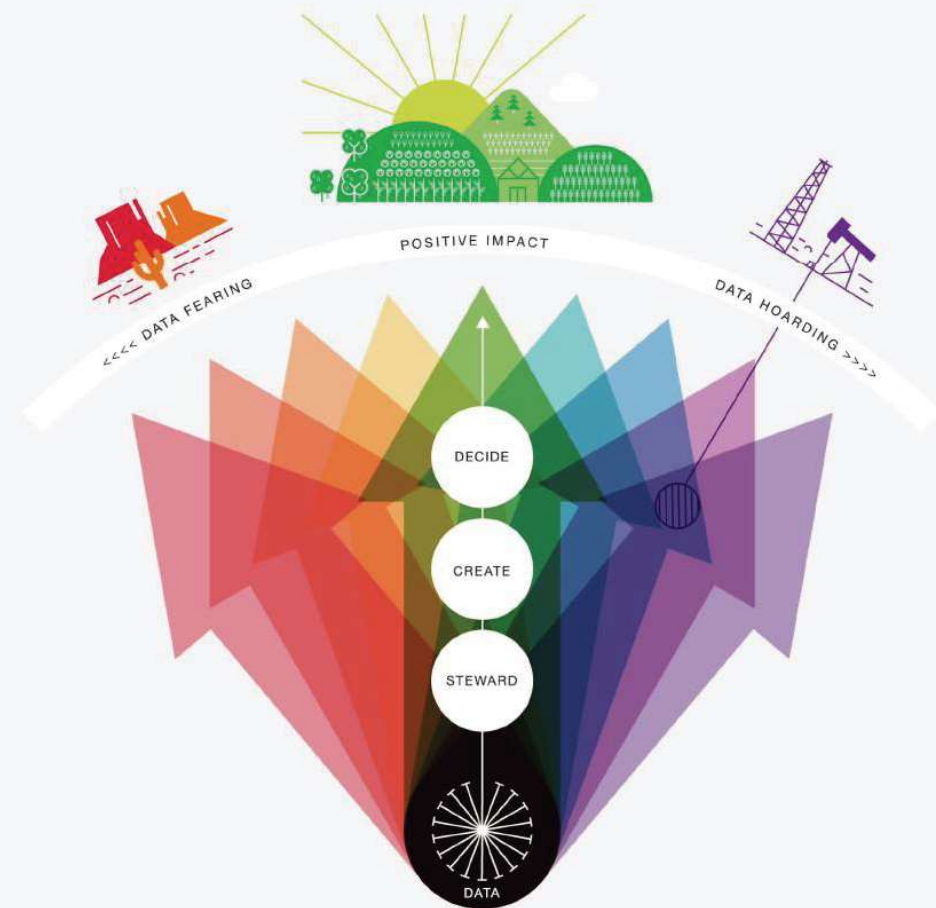
- **Open Data Institute**

- Riskien arviointiin ja välttämiseen perustuva lähestymistapa, mutta myös positiivinen vaikuttavuus ja kädenjälki datavastuullisuudessa tärkeitä!

Data Ethics Professional / Facilitator

Why are we doing this?

There is a continuing lack of trust in how data is collected, shared and used. We want to build and recognise a network of professionals and facilitators who can help organisations unlock value from data while minimising harmful impacts.

Lähde: Open Data Institute

Muita viitekehyksiä ja lainsäädäntöä

- ESG-malli kestävyys- ja vastuullisuuden arviointiin (Environmental, Social and Governance)
- General Data Protection Regulation (GDPR)
- Tuleva EU-säätely
 - Esim. Datanhallinta-asetus (DGA), Digimarkkinasäädös (DMA) ja Digipalvelusäädös (DSA)
- MyData-periaatteet
 - Ihmisille oikeus omien tietojen hallintaan, hyödyntämiseen ja luvittamiseen.
 - TIEKE on MyData Globalin jäsen

Data Ethics Canvas

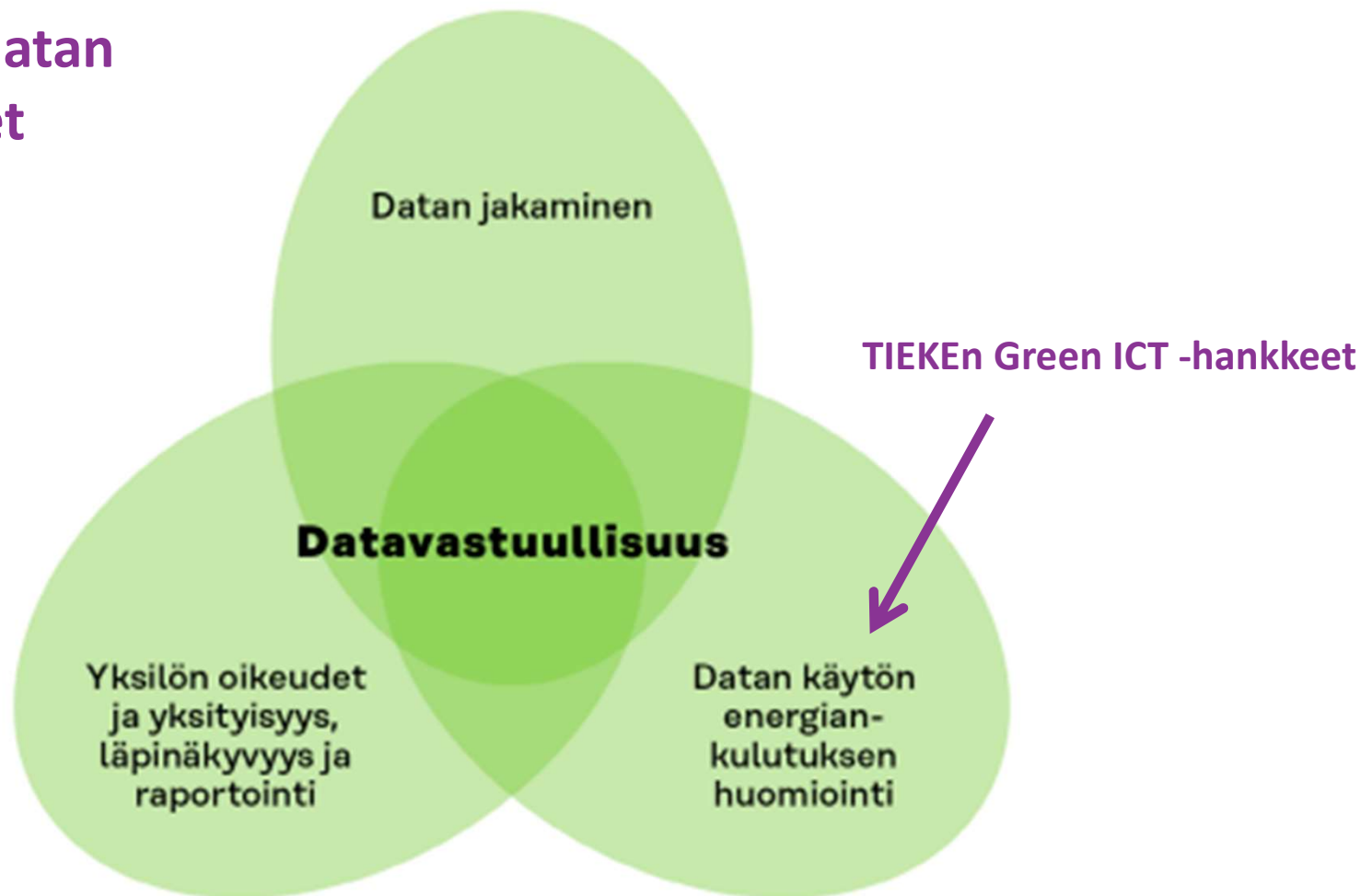

Lähde: theodi.github.io/interactive-data-ethics-canvas/

Sitra: Vastuullisen datan käytön ulottuvuudet

Sitra: Vastuullisen datan käytön ulottuvuudet

Esimerkkejä

- Tietomurrot ja loukkaukset yksityisyyteen (esim. Vastaamo-tapaus 2019-2020)
- Vaikeus ja haluttomuus informoida ymmärrettävästi tietojen hyödyntämisestä esimerkiksi sosiaalisen median palveluissa.
- Pokemon Go -osallistumispisteitä selkeästi vähemmän köyhillä alueilla, koska lähdedata perustui aktiivisuuteen ai.
- Henkilön etunimi vaikutti ratkaisevasti autovakuutuksen hintaan, koska etunimi sisällytettiin algoritmin lähdedataan, jolloin etunimen yleisyys vaikutti hintaan. (Iso-Britannia, 2018).

Organisaatioiden haasteita ja mahdollisuuksia

- Ymmärtävätkö käyttäjät, miten heidän tietojansa käytetään palvelun tai tuotteen yhteydessä (läpinäkyvyys)?
- Onko datalähteisiin liittyvät luvat varmistettu ja dokumentoitu?
- Onko lähdedatassa puutteita tai vinoumia, jotka vaikuttavat projektin tai palvelun lopputulokseen?
- Onko datavastuullisuudesta huolehtimista varten sovittu selkeät vastuut ja prosessit organisaation sisällä organisaatiossa?

Työkaluja data- vastuullisuuden matkalle

Työkalujen hyödyntämisen kaksi tasoa

Organisaation datavastuullisuuden strategia

Vastuullisuustyön painopisteiden,
positiivisen kädenjäljen ja
keskeisten riskien tunnistaminen.

Prosessit ja vastuunjako.

Lainsäädännön tarjoama
toimintakehys.

Työkalujen hyödyntämisen kaksi tasoa

Organisaation datavastuullisuuden strategia

Vastuullisuustyön painopisteiden,
positiivisen kädenjäljen ja
keskeisten riskien tunnistaminen.
Prosessit ja vastuunjako.
Lainsäädännön tarjoama
toimintakehys.

Yksittäisen palvelun, tuotteen tai projektin datavastuullisuus

Datalähteiden sekä
seurauksien (tavoitellut ja
ennakoimattomat)
arviointi ja riskianalyysi.
Lainmukaisuuden varmistaminen.

Data Ethics Canvas

Lähde: theodi.github.io/interactive-data-ethics-canvas/

Data Ethics Maturity Model

Organisational governance and internal oversight

1. Initial	2. Repeatable	3. Defined	4. Managed	5. Optimising
The organisation has no strategy, policy or principles that includes ethical collection, use and sharing of data Data governance is seen as a legal issue, not a business need.	Individual projects or disciplines consider data ethics on an ad hoc basis. No coherent strategy for data ethics across the organisation.	The organisation has a clear strategy, policy and principles that include ethical collection, use and sharing of data. There is clear responsibility and senior management support for consideration of data ethics. The organisation has roles which influence decisions around data ethics.	Identification and management of risks around ethical collection, use and sharing of data is a core part of the organisation's governance. Measurable targets have been set for ethical data practices and mechanisms exist for monitoring and reporting of performance. Performance assessments of key staff are tied to delivery of objectives in the data strategy or adherence to principles for ethical collection, use and sharing of data. Efforts around data ethics, including available metrics are published and available to stakeholders.	The organisation has a clear strategy, policy and principles that include ethical collection, use and sharing of data which is embedded throughout the organisation, from the board down, published and open to public examination. The organisation has an ethics committee (or equivalent) to deal with decisions on ethical collection, use and sharing of data that affect the whole organisation. Metrics monitoring ethical data practices are actively reviewed, used and adjusted over time to ensure alignment with the wider goals of the organisation.

Lähde:
<https://theodi.org/article/data-ethics-maturity-model-benchmarking-your-approach-to-data-ethics/>

Intended Consequences

Organisational Value

What are the intended consequences for your organisation?

How does this benefit your organisation? What value do you want your organisation to receive?

User Value

What are the intended consequences for your users?

What could this mean for their wellbeing or relationships, or jobs? How do they benefit as consumers of your product?

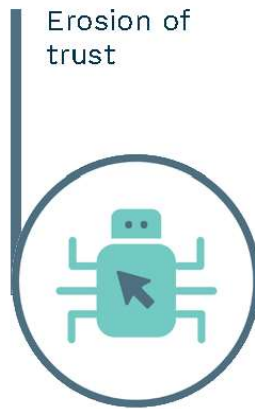
Community Value

What are the intended consequences for the community?

How does this benefit the communities you operate within? What could it mean if everyone in the world were doing it?

doteveryone: Consequence scanning toolkit

Unintended Consequences

Version 2

Tietosuojaavaltuutetun toimiston ja TIEKEN kehittämä tietosuojatyökalu

tietosuojaapkyrityksille.fi

1. Henkilötietojen minimointi ja läpinäkyvyys

i Lisätietoja kysymyksestä

Kysymys 4/11

Rekisterinpitäjän on luotava toimintatapa, jolla varmistetaan, että tietojen tarpeellisuutta tarkastellaan säännöllisesti ja tarpeettomat tai vanhentuneet henkilötiedot poistetaan tai anonymisoidaan. Yrityksen on siis hyvä määritellä, kenen tehtävänä on käydä henkilötiedot läpi, milloin se tehdään ja millä tavalla tiedot poistetaan. Lisätietoa [säilytyksen rajoittamisesta](#).

Onko yrityksenne määritellyt, miten henkilötietojen poistaminen käytännössä toteutetaan: kuka poistaa, miten ja milloin?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä

< Edellinen kysymys

i Anna palautetta kysymyksestä

[Takaisin työkalun etusivulle](#)

Tietotilinpäättös

- Tietotilinpäättös on osa tietojohdamista ja sitä voidaan käyttää organisaation sisäisenä tietojohdamisen raporttina.
- Tietotilinpäättöksellä voidaan myös raportoida organisaation sidosryhmille tietojen käsittelyä koskevista keskeisistä asioista.

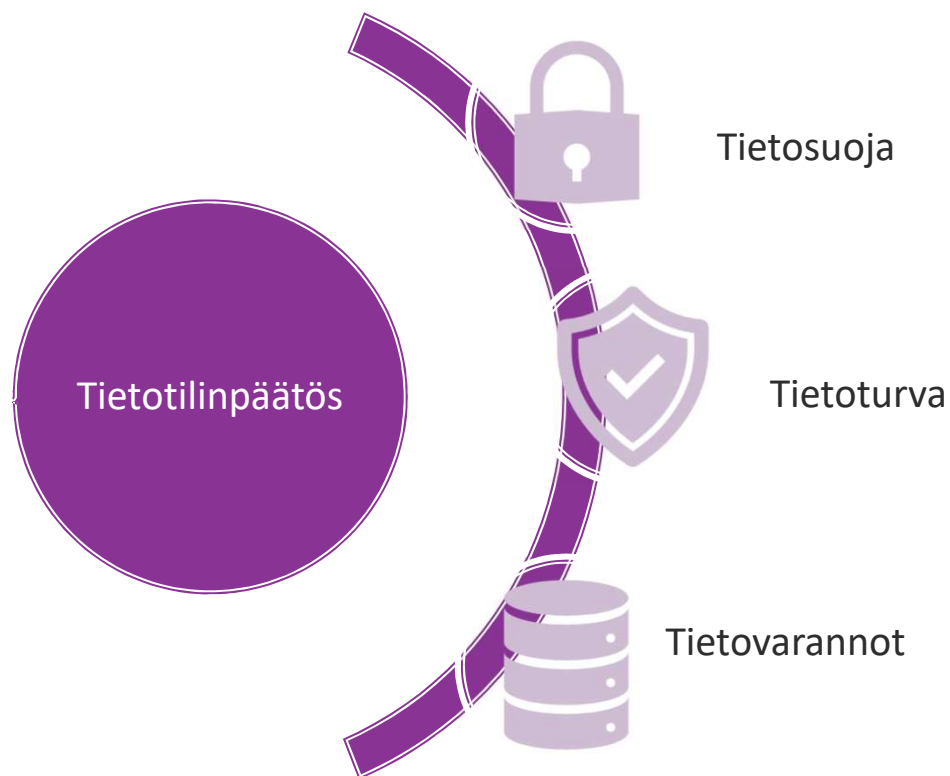
Tietotilinpäättöksen osa-alueet

Tietotilinpäättöksessä on kolme selkeää osa-alueita

- Tietosuoja
- Tietoturva
- Tietovarannot ja -virrat

Kaikkia näitä osa-alueita pitää tutkia tietotilinpäättöksessä, mutta painotukset voivat vaihdella.

Henkilötietojen tietosuoja tulee ottaa tietotilinpäättöksessä aina huomioon. Organisaatiosta riippuen hedelmällisin fokus voi olla kuitenkin jossain muussa osa-alueessa.

Tietotilinpäätös ja TIEKE

- TIEKE tulee edistämään tietotilinpäätöksen käyttöönottoa organisaatioiden tietosuojan, tietoturvan ja tietovarantojen tilannetietoisuuden parantamiseksi.
- Tavoitteena on tietojenkäsittelyn nykytilan ja tietosuojan toteutumisen selvittämisen lisäksi auttaa laajempaan hyödyntämiseen soveltuvan datan tunnistamisessa.
- Nämä teemat ovat vahvasti yhteydessä vastuullisen datan käytön ulottuvuuksiin.

TIEKE:n tuleva palvelutarjonta ja datavastuullisuuskysely

Avoin työpaja tammikuussa

- Ilmoittaudu 24.1.23 klo 13-15 järjestettävään työpajaan (linkki chatissa).
<https://tapahtumat.tieke.fi/tartutaan-datavastuullisuuteen>
- Tavoitteena perehtyä datavastuullisuuteen case-esimerkin kautta ja antaa pohjaa oman yrityksen vastuullisuustyöhön.
- Työpajassa kerrotaan myös lisää TIEKEN palvelutarjonnasta datavastuullisuuteen liittyen.

Datavastuullisuuden valmennus keväällä 2023

- Suunnattu datavastuullisuudesta erilaisissa organisaatioissa vastaaville
- Tavoitteena oppia tunnistamaan oman organisaation datavastuullisuuden haasteita ja painopisteitä sekä tarjota ymmärrystä ja työkaluja datavastuullisuuden kehittämiseen
- Pohjana Open Data Institutun Data Ethics -kehys ja työkalut
- Valmennuksen keskiössä ei ole lainsäädäntö vaan datavastuullisuus yleisemmin. (esimerkiksi GDPR)
- Ohjausta, mutta myös vertaissparrausta ja ideoiden jakamista.
- Toteutus – tarkennuksia ja lisätietoa tulossa myöhemmin!
 - Johdantona toimiva esittely
 - 2 työpajaa yhdessä muiden osallistujien kanssa.
 - Tarpeen mukaan mahdollisuus myös organisaatiokohtaiseen työpajaan

Vastaa TIEKEN Datavastuullisuus Suomessa -kyselyyn!

- Linkki chatissa
- Kyselyn vastausten pohjalta muodostetaan yleistä ymmärrystä datavastuullisuuden tilasta Suomessa.
- Hyödynnämme kyselyn tuloksia myös datavastuullisuutta edistävän TIEKEN toiminnan ja palveluiden kehittämistä varten.

TIEKE

Kiitos!

mikko.eloholma@tieke.fi

<https://tieke.fi/>